

ИНСТИТУТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И УМЕТНОСТ, БЕОГРАД
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ“, БЕОГРАД
FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
CENTAR ZA KOMPATIVNOHISTORIJSKE I INTERKULTURNE STUDIJE

ЕДИЦИЈА ЛИМЕС

Књ. 2.

Међународни научни одбор

Проф. др Љиљана Бањанин, Универзитет у Торину; проф. др Бојан Ћорђевић, Филолошки факултет, Београд; проф. др Горан Радоњић, Филолошки факултет, Никшић; prof. dr Sanja Roić, Filozofski fakultet, Zagreb; проф. др Алла Татаренко, Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів; prof. dr Boris A. Novak, Univerzitet u Ljubljani; др Светлана Шеатовић, научни саветник, Институт за књижевност и уметност, Београд

Уредници зборника

Др Светлана Шеатовић, Институт за књижевност и уметност, Београд
Др Сања Ројић, Филозофски факултет, Загреб
Др Марко М. Радуловић, Институт за књижевност и уметност, Београд

Рецензенти

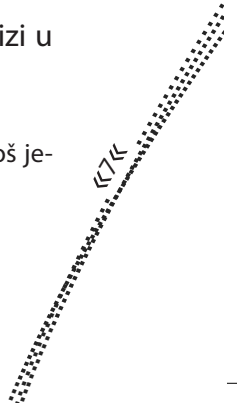
Проф. др Бојан Ћорђевић, Филолошки факултет, Београд
Проф. др Ива Гргић Мароевић, Свеучилиште у Задру
Проф. др Слађана Јаћимовић, Учитељски факултет, Београд

UVODNA REČ

Međunarodni interdisciplinarni zbornik radova *Niko Bartulović: vrtlog ideja i identiteta* rezultat je istoimenog naučnog skupa održanog u Beogradu 17. 12. 2021. Zbornik i skup predstavljaju rezultat saradnje odeljenja *Poetika moderne i savremene srpske književnosti* Instituta za književnost i umetnost, Beograd, Univerzitetske biblioteke „Svetozar Marković“, Beograd, i Centra za komparativnohistorijske i interkulturene studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U pitanju je, dakle, još jedna uspešna saradnja pomenutih institucija koje zajedničkim naporima nastavljaju rad na projektima kritičkog istraživanja i (pre)vrednovanja brojnih stvaralaca koji na različite i višestruke načine pripadaju i srpskom i hrvatskom kulturnom nasleđu 20. veka.

Zbornik *Niko Bartulović: vrtlog ideja i identiteta* predstavlja prvu kolektivnu monografiju posvećenu životu i delu ovog nekada veoma cenjenog i nagrađivanog autora, čije je stvaralaštvo nakon Drugog svetskog rata svesno prećutkivano. Reč je ujedno o drugoj knjizi u ediciji Instituta za književnost i umetnost „Limes“.¹

1 Prvi zbornik u ediciji – *Josip Sibe Miličić – vreme, prostor, sudbine* (Beograd 2018) posvećen je još jednom nedovoljno proučenom i sistematski zaboravljanom piscu.

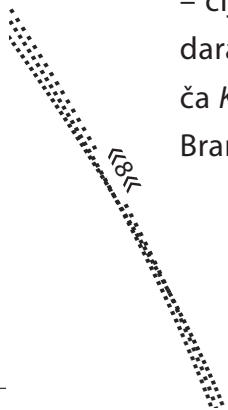

Ova edicija posvećena je prevazilaženju granica i preispitivanju književnih kanona kroz proučavanje opusa i delovanja pisaca čiji život i stvaralaštvo obeležavaju pluralni identiteti i koji istovremeno pripadaju različitim, ali jezički i kulturno bliskim književnostima. Tako „Limes“ obnavlja interesovanje za manje proučavane, u slučaju Miličića i Bartulovića i prilično zaboravljene, pisce i njihova dela, i predstavlja mesto susreta i plodotvornog dijaloga kultura. Zahvaljujući tome edicija ispunjava važan zadatak nepristrasnog proučavanja književne i kulturne prošlosti, a do sada objavljeni zbornici donose niz novih istorijskih i književnih činjenica o stvaranju i delovanju međuratnih pisaca.

Niko Bartulović (1890–1945) bio je jugoslovenski pisac, novinar, pozorišni radnik i prevodilac, rođen u Starom Gradu na Hvaru. Rad ovog društveno angažovanog intelektualca odvijao se u dinamičnoj i složenoj atmosferi prve polovine 20. veka.

Nakon završene osnovne škole u rodnom mestu, tom najstarijem gradu na dalmatinskoj obali, u neposrednom susedstvu Hektorovićevo^g Tvrdalja, Bartulović je pohađao gimnaziju u Splitu i Zadru, gde je i maturirao, a potom se upisao na studije slavistike u Pragu, koje je nastavio, zajedno sa romanistikom, u Gracu.

Neposredno pred početak Prvog svetskog rata uhapšen je od austrougarskih vlasti i tri godine proveo po različitim zatvorima u Splitu, Šibeniku, Mariboru i Grac-Karlau. U Mariboru je, između ostalih, tamnicu delio i sa Ivom Andrićem. Uprkos teškim uslovima tokom tamnovanja, Bartulović je sačuvao bodrost duha: čitao je knjige, o njima raspravljao s drugovima i jezički se usavršavao, o čemu je vodio i svojevrzne tamničke zabeleške – čije se fotografije po prvi put obelodanjuju u ovom zborniku, ljubaznošću Jurice Škudara, Bartulovićevog potomka. Nakon izlaska iz zatvora Bartulović je jedan od osnivača *Književnog juga*, časopisa koji je uređivao sa Ivom Andrićem, Vladimirom Ćorovićem i Brankom Mašićem.

Godine 1921. izabran je za prvog intendanta Narodnog kazališta u Splitu,² a u tom periodu postaje i aktivan član Organizacije jugoslovenskih nacionalista (Orjuna). Na funkciji upravnika Narodnog kazališta ostaje sve do 1926, kada se sa suprugom Florom seli u Beograd. U prestonici Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca Bartulović je aktivan učesnik u kulturnom i književnom životu, a njegovu su kuću posećivali i s njim drugovali priznati intelektualci i umetnici toga vremena, poput Ive Andrića, Miloša Crnjanskog, Iva Vojnovića, Desanke Maksimović, Oskara Tartalje, Maje Čulić Nižetić, Jorja Tadića, Ive Tijardovića, Angjela Uvodića, Tomislava Krizmana, Ignjata Joba, Jerolima Mišea, Nikole Beševića, Zore Petrović, Milene Pavlović-Barilli, Lazara Ličenoskog, Lojza Dolinara, Dujma Penića.

Po izbijanju Drugog svetskog rata Niko Bartulović se vraća u Split i živi najpre povučeno, potom i skriveno. Pošto je, nakon oslobođenja, uhapšen od novih, komunističkih vlasti, ubijen je bez presude, 1945. godine, na putu ka Topusku, gde ga je očekivalo suđenje. Jurica Škudar navodi da je na ovaj put Bartulović krenuo iz iste one splitske tamnice u koju je zatvoren pred sam početak Prvog svetskog rata. Tako se veći deo burnog i bogatog života ovog Jugoslovena-idealiste i opredeljenog kritičkog rojaliste odvijao omeđen tamničkim iskustvom, da bi na kraju bio nasilno okončan.

Bartulović je bio plodan pisac koji je u svim (ne)prilikama svog života uspevao da ostane stvaralački aktivan. Objavio je dva romana *Na prelomu* (1929)³ i *Moj prijatelj Tonislav Malvasija* (1940), dve knjige pripovedaka *Ivanjski krijesovi* (1920), *Ljudi na ostrvu* (1931), drame *Kuga* (1918) i *Bijedna Mara* (1922), antologiju *Jadranska antologija* (1934), popularno-naučnu knjižicu *More u našoj književnosti* (1927), zatim spis koji se bavi istorijom Orjune *Od revolucionar-*

2 Videti rad Bojana Đorđevića „Teatar u Splitu u doba Desničine mladosti: politika i kultura“: <https://openbooks.ffzg.unizg.hr/index.php/FFpress/catalog/download/92/153/6952?inline=1>

3 Rukopis ovog romana odneo je prvu nagradu na konkursu Ministarstva prosvete Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1928. godine.

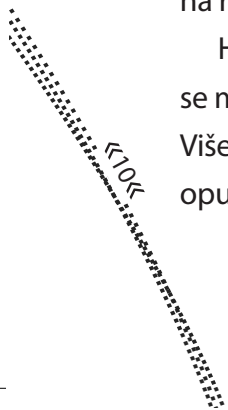
ne omladine do Orjune (1925), kao i prigodnu knjigu u čast kralja Aleksandra *Spomen knjiga: 10 godina vladavine Njegovog Veličanstva kralja Aleksandra I* (1931). Za života su mu izašla i *Sabrana dela* (1932) u dve knjige, kao i *Izabrane pripovetke* (1938), a posthumno je objavljen roman *Glas iz gorućeg grma* (2003), na kome je Bartulović radio tokom Drugog svetskog rata i koji predstavlja izmenjenu i dopunjenu verziju romana *Na prelomu*.

Bartulović je bio veoma aktivan i u društveno-književnom životu: uređivao je nekoliko listova, a kritike, eseje, polemike i publicistiku objavljivao je u najvažnijim časopisima svoga doba: *Književnom jugu*, *Srpskom književnom glasniku*, *Jadranskoj straži*, *Javnosti*, *Krugu*, *Vidicima*, i mnogim drugim.

Nakon Drugog svetskog rada Bartulovićevo delo tonulo je u (nametnuti) zaborav, a o njegovoj tragičnoj sudbini širile su se različite dezinformacije, od kojih su neke, uprkos novim saznanjima koja ih opovrgavaju, još uvek na snazi. Ovaj zbornik jedan je od pokušaja da se istorijska nepravda ispravi i Bartulovićevom delu omogući nesmetan pristup zainteresovanih stručnjaka koji će njegovo stvaralaštvo i mesto u istorijskom kontekstu nepristrasno osvetliti i pravedno oceniti.

Zbornik *Niko Bartulović: vrtlog ideja i identiteta* sadrži 16 naučnih radova autora iz Srbije, Hrvatske i Italije, podeljenih u tri celine. Četvrta celina zbornika donosi važan prilog biografiji Nike Bartulovića, svedočanstvo njegovog potomka Jurice Škudara, u kome se iznose do sada nepoznati detalji iz privatnog i javnog života ovog pisca, koji će svakako biti od velike koristi budućim proučavaocima njegovog dela. Zbornik donosi i bogat foto-blok koji sadrži veliki broj ranije neobjavljivanih fotografija koje nam je, u ime Bartulovićeve porodice, nesebično stavio na raspolaganje gospodin Jurica Škudar, kome se ovom prilikom posebno zahvaljujemo.

Heterogenost Bartulovićevog života i rada zahtevala je interdisciplinarni pristup, zbog čega se među autorima zbornika nalaze istoričari, književni teoretičari i istoričari, slavisti i romanisti. Više generacija tumača analiziralo je Bartulovićev književni, dramski, prevodilački i publicistički opus, kao i njegov društvenointelektualni angažman i istorijske (ne)prilike u kojima je delovao.

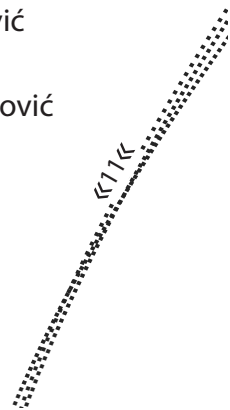
U prvoj celini zbornika osvetljava se presek identiteta koji čine sadržaj Bartulovićevog bića i donose važni uvidi o društveno-političkim okolnostima njegovog književnog i javnog delovanja. Posebna pažnja posvećena je ideološkim elementima u Bartulovićevom opusu vezanim za ideju ujedinjenja Južnih Slovena i za njegovo jugoslovensko opredeljenje, zatvorske dane posle Sarajevskog atentata, članstvo u Orjuni. Na taj način opisana je pozicija i utvrđeni slojevi identiteta njegove multikulture i politički disperzivne ličnosti.

Drugi deo posvećen je važnim temama Bartulovićevog stvaralaštva, pre svega idejama Mediterana i Jadrana, transpoziciji tamničkog iskustva u književni motiv, kao i najznačajnijem Bartulovićevom romanu *Na prelomu*, koji predstavlja autorov umetnički osvrt na život i rad svoje generacije.

U trećem delu istražuje se saradnja ovog pisca sa Ivom Andrićem, Milošem Crnjanskim, Vladimirom Čerinom i drugim značajnim ličnostima njegovog doba, odnosno Bartulovićeve veze sa drugim književnostima, pre svih slovenačkom i italijanskom.

Kvalitetnim naučnim priložima i interdisciplinarnim pristupom, uz vrednu biografsku tekstualno-vizuelnu građu, zbornik pruža do sada najcelovitiji pogled na Bartulovićev život, delo, i na njegovo vreme. Urednici izražavaju nadu da će ova knjiga biti od koristi budućim proučavaocima i svima koji su zainteresovani za lik i delo ovog plodnog pisca Jadrana i njegove obale, kao i onima koje zanima složenost kulturnih identiteta nedovoljno proučenog perioda između dva svetska rata na ovim prostorima.

Uredništvo
Svetlana Šeatović
Sanja Roić
Marko M. Radulović

НИКО БАРТУЛОВИЋ: ВРТЛОГ ИДЕЈА И ИДЕНТИТЕТА
МЕЂУНАРОДНИ ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНИ ЗБОРНИК РАДОВА

*

Издавачи

ИНСТИТУТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И УМЕТНОСТ, БЕОГРАД
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ“, БЕОГРАД
FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
CENTAR ZA KOMPARATIVNOHISTORIJSKE I INTERKULTURNE STUDIJE

*

За издаваче

Др Бојан Јовић
Др Александар Јерков
Dr Filip Šimetin Šegvić

*

Уредници зборника

Др Светлана Шеатовић
Др Сања Роић
Др Марко М. Радуловић

*

Лектор и коректор

Гроза Пејчић

*

Превод резимеа на енглески

Марија Терзић

*

Индекс имена

Александра Секулић
Тања Којић

*

Ауторка фотографија на корицама

Вилма Матулић

*

За изглед књиге заслужна

Лепосава Кнежевић

*

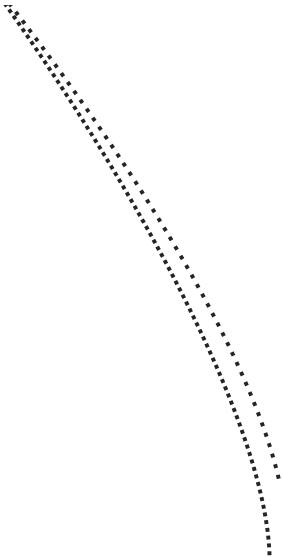
Тираж

300

*

Штампа

Службени гласник

https://doi.org/10.18485/ikum_nbartulovic.2023

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.4:929 Бартуловић Н.(082)

НИКО Бартуловић : вртлог идеја и идентитета : међународни интердисциплинарни зборник радова / [уреднице зборника Светлана Шеатовић, Сања Роић, Марко М. Радуловић]. - Београд : Институт за књижевност и уметност : Универзитетска библиотека "Светозар Марковић" ; Zagreb : Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Centar za komparativnohistorijske i interkulturne studije, 2023 (Београд : Службени гласник). - 420 стр. : илустр. ; 20 x 20 cm. - (Едиција Лимес ; књ. 2)

Радови на срп. и хрв. језику. - Тираж 300. - Стр. 7-11: Uvodna reč / Svetlana Šeatović, Marko Radulović, Sanja Roić. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries. - Регистар.

ISBN 978-86-7095-304-8 (ИКУ)

а) Бартуловић, Нико (1890-1945) -- Зборници

COBISS.SR-ID 119333641

